

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ES FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

1914. év, június 15.

XII. FÜZET.

LIII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyeslet azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évidij fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utcza 6. szám

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő

“Pátria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása. Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok” közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokoni köztelékben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi (16. old.) eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel, 48—64 K, ha az átdolgozást igényel avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 32—48 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 24—32 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség évnegyedenként küldi meg.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félévekre s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint amilyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (fűzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerzethetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

- ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.
- AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altisztek részére. Szerkeszti *Balogh Ernő* m. kir. erdőtanácsos. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.
- AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1914. ÉVI (33.) ÉVFOLYAMA. Ára tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Legzélszerűbb 2 K 45 f, illetőleg 3 K 45 f előzetes beküldésével rendelni, mely esetben bérmentve szállítatik.
- AZ ERDŐŐR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEK ÉS FELELETEKBEK. Irta: *Bedő Albert*. IX. kiadás, 1912. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.
- AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: *bölcszházi Belházy Emil*. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.
- ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: *Fekete Lajos és Mágocsi-Dietz Sándor*. I. kötet. Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LIII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

12. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

✠ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek. ✠

(Telefon: 37—22.)

Adatok az erdeifenyő kérdéséhez.

Irta: *Róth Gyula.*

Az erdeifenyőmag kivitelének veszedelméről írt cikkem (Erd. Lapok, 1914. VI. f.) kiegészítéseképen felemlitek egynéhány adatot, amelynek azóta magkereskedőink szives közlései útján jutottam birtokába és amelyek érdekesen világítják meg az ott elmondottakat.

Megjegyzem, hogy a vámhivatalok útján ma még nem szerezhetünk biztos adatokat arról, hogy tényleg bejött-e hazánkba francia erdeifenyőmag és mekkora mennyiség, mert a szállítványok nincsenek fafajok szerint jelölve és ha volnának is, ez nem nyújt elegendő biztosítékot aziránt, hogy pl. luczfenyőmag vagy egyéb jelzés alatt nem kerül-e be erdeifenyőmag.

Azt az egyet azonban teljesen biztosan állithatom, hogyha egyáltalán kerül be hazánkba vagy a monarchiába a külföldről nagyobb mennyiségű erdei fenyőmag — pedig kerül! — akkor az csak francia mag lehet. Ezt éppen az egyik hazai kereskedőtől kapott tájékoztatások alapján állithatom, aki volt szives nekem betekintést engedni eredeti ajánlatokba, amiket külföldi kereskedőtől kapott.

Franciaországból erdeifenyőmagot ajánlottak *kg*-ként 7 frankért, ami alig több 6 koronánál. Ellenben oroszországi magra — ez az egyetlen származás, amely hazánkban jelenleg számot tehetne — X-ből*) kapott ajánlatokat, amelyek szerint — kereskedelmi nyelven — ab X. nettó kassza (vagyis a fizetésnél semmi levonást nem enged az eladó és a szállítás a vevőt terheli) 10 és 12 márka, tehát 12—14 koronába kerül a mag *kg*-ként, nagybani vételnél!

Hazai legdrágább ajánlatunk 12*60 K, nagybani vételnél; tehát még a legdrágább ajánlat sem fedezné az orosz mag behozatalának saját költségeit sem, ennél fogva ki van zárva az orosz magnak forgalomba kerülése, amint azt már multkori cikkemben is valószínűtlennek jeleztem.

Jellemző különben a német magkereskedelemnek valóban bámulatra méltó fegyvelmezetségére és a német erdőgazdaságnak csak társadalmi uton életbeléptetett védekezésének szigorú keresztülvitelére az, hogy ajánlattételre felszólított német czégek francia magnak szállítását egyáltalán nem vállalták, nehogy abba a gyanuba keveredjenek, hogy ők ilyennel is kereskednek.

Hogy a monarchia területére bekerül a francia mag, azt eddigi értesüleseimen kívül még megerősítette az egyik franciaországi eredetű ajánlat is, amelyben az illető éppen hivatkozott arra, hogy három osztrák, magkereskedelmi főpiacot képező, városba már nagymennyiségű magot szállított.

Távol áll tőlem, hogy magkereskedőink jóhízeműségét csak legkevésbé is kétségbevonjam, de természetes, hogy számolnunk kell már avval is, hogy a kereskedő maga is már hamis jelzéssel kapja a magot és tudvalevő dolog, hogy mindennemű pénzbeli ügyekben barátság és bizalom nincs és éppen úgy, ahogy például a felesketett és magasrangú állami tisztviselő is köteles alávetni a hivatalos számadásait, vagy például az utinaplóját a felülvizsgálásnak, épp úgy követelnie lehet és követelnie kell a vevőnek, hogy az eladó kétséget kizáró módon igazolja a vevő előtt az árunak minőségét és származását.

Hogy nálunk is az erdeifenyő tényleg eltérő fejlődést mutatott,

*) Nem akarok egyáltalán neveket említeni, azért ennek a németországi városnak nevét sem írom ki, csak megjegyzem, hogy hazánk határától elég messze esik, ennek következtében a szállítás költsége tetemes.

arra sok adatom ugyan még nincs, de azért mégis beigazolható és úgy gondolom, hogy szaktársaink szintén tapasztalták már azt.¹⁾

A régebben svéd és belgiumi erdeifenyőekkel végzett telepítési kísérleteknek elég gyér adatai ellentmondók.²⁾ Hogy miben rejlik az ellentmondás oka, azt még kutatni kell, de nagyon valószínűnek tartom, hogy csak abban, hogy nem vagyunk minden esetben teljesen biztosak arról, hogy a svédnek jelzett fenyő tényleg svéd-e és nem történt-e csere, vagy nem befolyásolták-e, illetőleg változtatták-e meg a telepítések fejlődését későbbi pótlások. Más mód ennek eldöntésére nincsen, mint beható vizsgálat alá kell venni minden egyes területet és azokat az adatokat, amelyekhez csak a legcsekélyebb kétség fér, kiméletlenül ki kell selejtezni.

Biztos adat a lipitújvári.³⁾ Ott belgiumi és svéd erdeifenyő volt kiültetve és amint *Czillinger* mondja,⁴⁾ illetőleg kimutatásaiból kivehető, a svédfenyő fejlődése mögötte maradt a belgiuminak.

1) A f. évben hazánkban tartandó nemzetközi erdészeti kísérletügyi nagygyűlésen szóba fog kerülni az erdeifenyő származásának kérdése és már eddig is érdekes anyagot kaptunk, amely azonban csak a nagygyűlés alkalmával fog a nyilvánosság elé kerülni.

2) Éppen ezért a kísérleti állomásnál nyilvántartott erdőgondnoksági jelentések és azok adatai még nem közölhetők, mert gondos felülvizsgálást követelnek.

3) *Czillinger* János: Erdőlési kísérletek a lipitújvári m. kir. erdőőri szakiskola erdejében. Erd. Kísérletek. 1903.

4) 64—65. oldal:

„Az I. és II. számú táblának záródása teljesnek mondható, nem így a III. és IV. számúé, mely részletek nem záródtak.“

I—II. belgiumi, III—IV. svédfenyő:

átlagos magasság: belgiumi	6·39 ill.	6·10 m
svéd	4·21 „	2·35 m

az utolsó két évi növekedés átlaga:

belgiumi	1·28 „	1·25 m
svéd	1·17 „	1·15 m

kőbirtalom (kat. holdra átszámítva és kikerítve):

belgiumi	104 ill.	88 m ³
svéd	57 „	26 m ³

Az adatok ugyan nem tüntetik fel hiven a származás befolyását, mert a talaj minősége I-től IV felé csökken, de mindamellét igazolják *Czillinger*-nek fentemlített következtetését, hogy t. i. a svéd erdeifenyő elmarad a belgiumi mögött.

Ez az adat teljesen összevág avval az általános tapasztalattal, hogy az északi vidékről került fa növekvése lassubb és ez a lassu növekvés megmarad uj hazájában is.

De maradjunk csak a rendes erdősitések alkalmával kiültetett csemetéknél, ott is megkapjuk a feltűnő eltéréseket.

A *Fekete-Blatny*-féle növényföldrajzi munka*) 732—733.

1. kép. Kigyérített erdeifenyőállomány Lőcse vidékéről. (Saját felvétel.)

oldalán is fel van említve az a tény, hogy az erdeifenyő fejlődése felette változó. Továbbá: „Nagyon elterjedt az a nézet, hogy az erdeifenyő magasabb termőhelyekre nem való. A természetes előfordulások ennek ellenkezőjét bizonyítják“.

A természetben tényleg megtaláljuk az autochton erdeifenyőt

*) *Fekete Lajos* és *Blatny Tibor*: Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a magyar állam területén. 1913.

nagyobb magasságokban, a megkisérelt ültetések pedig ezekben a magasabb régiókban is sokszor csődöt mondtak.

Fekete-Blattny említi a selmeczbányai Paradicsomhegy-Tanád hegyláncz erdősítéseit, ahol az erdeifenyő csak a görgeteges helyeken maradt meg, a jobb termőhelyeken pedig kinyomta a hó. De nemcsak ebben az aránylag magas fekvésben (8—900 m) szenvedett

2. kép. Kigyérített erdeifenyőállomány Kőrmend vidékéről. (Steindl Károly udv. fényképész felvétele.)

az erdeifenyő a hótól. Ha a Szitnya déli és délnyugati oldalán, a hegybányai erdőgondnokság gyökösi védkerületének mély fekvésű erdeifenyőültetéseit nézzük, vagy a selmeczbányai erdőgondnokság tópataki vagy a kecskési részekben álló fiatalabb erdeifenyőállományokat vesszük szemügyre, mindenütt láthatjuk, hogy éppen a legszebb fejlődésű erdeifenyveseket tette tönkre a hó. Sőt a főiskola tanulmányi erdejében és annak közvetlen közelében is találunk erre esetet. *Mindezen példák kellő közepében azonban a*

kisiblyei völgyben, a kísérleti állomás jelenlegi telepén nagyon jó talajon állanak remek szép öreg erdeifenyők, amelyek fejlődése a szomszédos luczokkal vetekedik.

A rózsahegyi erdőgondnokságban nagyon szép, szálas erdeifenyők állanak, de például a Csebrát hegyen telepített fiatalabb erdő koronái terebélyesednek és még a sűrűbb állás sem képes azokat oly szép növekvésre kényszeríteni, amilyent a hasonlóan sziklás talajon álló Kamena oldal természetes települései mutatnak. Ott is előfordulnak a terebélyesedések, de az általános alak mégis a karcsu, egyenes törzs és arányos korona.

Hogy pedig a sokat szidott erdeifenyő hazánkban úgy mélyebb fekvésben és enyhe klíma alatt, mint magas fekvésben és zord klíma alatt kifogástalan, sőt remek, szép szálas törzseket tud fejleszteni, azt igazolják a dunántúli és az északmagyarországi erdeifenyvesek, amelyekből mutatónak közlök két képet.

Mégis azt látjuk, hogy nagyon sok helyen rossz fejlődést mutat az erdeifenyő, hogy fel is hagytak annak telepítésével. (L. *Fekete-Blattny* az idézett helyen.)

Ez megmagyarázhatatlannak látszik és régebben nem is tudtuk még okát adni. Ma azonban már rámutathatunk arra, hogy itt egyszerűen a származási kérdés tüneteivel állunk szemben, amelyek egy fánál sem bontakoznak ki olyan érdekesen, mint éppen az erdeifenyőnél.

Már az a tény, hogy az erdeifenyő a Kárpátokban tulajdonképpen csak magasabb hegységben autochthon (l. *Fekete-Blattny*: A fák és cserjék elterjedése. III. térkép), az Alpések hazánkba nyúló részén pedig az előhegységekben is benszülött, mesterségesen pedig a morva lapályon — Malaczka vidékén — a síkságon is kitűnően fejlődik és túl a Dunán alacsony dombokon és mélyebb fekvésű termőhelyeken remek erdeifenyvesek állanak, annyira, hogy sem a malaczkai Pálffy-uradalom, sem tulajdonai, nagyon belterjesen kezelt magánbirtokok egyáltalán nem hajlandók ettől a másutt sokat szidott fafajtól elállani, arra mutat, hogy ennek a fafajnak nagyon kozmopolita természete van.

Ha hozzávesszük azt, hogy láptalajokon, például az erdélyi Kosna-lápon és az árvai Bori-mocsarakban (l. *Fekete-Blattny*) is benszülött, országunk határán túl, Németországban pedig a sík,

mély homokterületek őslakója, akkor tisztán bontakozik ki előttünk az, hogy ez a faj mindenütt otthonos. De ép oly természetes talán, hogyha évszázadokon vagy talán évezredekken át egy bizonyos talaj és klíma behatása alatt állott, hogy akkor alkalmazkodnia is kellett ehhez a talajhoz és ehhez a klímához és nem ajánlatos, hogy ezekből a megszokott viszonyokból kiragadjuk és mások közé, nagyon eltérők közé hozzuk.

Erre pedig sem hazánkban, sem a külföldön nem voltak tekintettel és ebből származtak azok az ellentétes eredmények, amiket az ültetések adtak. Hogy tulnyomó volt nálunk a kedvezőtlen tapasztalat, azon talán nem is kell csodálkoznunk, mert hiszen hazai *magkereskedelmünk* már volt régebben is, de hazai *magtermelésünk* alig volt és ami erdeifenyőmag hazánkban régebben vetésre került, annak jórésze idegenből jött. Hogy honnan, az ma már alig állapítható meg, de az bizonyos, hogy a régebbi magkereskedelemnek hozzánk legközelebb eső központja Darmstadt és vidéke volt és éppen a darmstadti erdeifenyő Németországban ma is az erdeifenyőnek silány fajtáját jelenti. Hogyha ebből a magból kaptunk, akkor nagyon érthető a sikertelenség.

Közismert dolog, hogy hazánkban régebben erdeifenyőláz uralkodott. Ennek nyomán a magbehozatalnak fel kellett lendülnie. De jött utána a csalódás, mert a remekül induló és könnyen fogamzó erdeifenyőtelepítések összeroppantak a hó alatt vagy egyéb okokból, a csemetéket pedig pusztítja a *Lophodermium*.

Erre viszont nagyon sokan az ellenkező szélsőségbe estek. Egyszerűen elvetették az erdeifenyőt, mint nem hazánkba való fajtát. Pedig az erdeifenyőnek nagyon sok jó tulajdonsága is van és hogy *megfelelő helyen és megfelelő mag* felhasználásával nagyon is kedvező eredményeket nyerünk, mutatja a Morva mente és mutatja Dunántul, ahol nagy terjedelmű erdeifenyvesek állanak, amelyek fejlődése, fájuk értéke és jövedelmezősége teljesen kielégít és az ottani erdőgazdaság a jövőben is jórészt az erdeifenyőt fogja felhasználni.

Ne ejtsük el tehát oly nagy mértékben az erdeifenyőt, mert annak kiváló tulajdonságai még sok jó szolgálatot tehetnek a magyar erdőgazdaságnak, *de válogassuk meg, hogy hová tesszük*

azt, a vetőmagot pedig szerezzük kizárólag azokból az autochthon erdőkből, amelyekben hazánk ma sem szegény és pedig oly módon, hogy hasonló klimából és talajról vegyük azt, amelyben alkalmaszni akarjuk.

Az Alföld fásításánál az erdeifenyő kevésbé vált be, mindenestre kisebb mértékben, mint a feketefenyő.*) Ez is érthető, mert autochthon erdeifenyves oly vidéken, amely Alföldünkhöz talajban is, klimában is közel járna, nincsen. Leginkább megfelelhetne itt alkalmasint a Malaczka-vidéki mag, amely homoktalajon és kontinentális klíma alatt termett, bár ez utóbbi természetesen nem jut annyira érvényre, mint az Alföldön, mert hiszen a Morva-lapály aránylag kicsi és majdnem köröskörül tömeges hegyek közé van beékelve.

Mindaddig, míg újabb és gondosan előkészített kísérletek adataival nem rendelkezünk, szerény nézetem szerint teljesen elhanyagolni az erdeifenyőt az Alföldön sem kellene, mert amint a gerebenczi öreg feketefenyvesben álló néhány törzs mutatja, ott is hatalmas méreteket érhet el és hogy jól érzi magát, mi sem mutatja jobban, minthogy — amint *Ajtay* Jenőtől tudom és magam is láttam — természetes úton nagyon szépen terjed, sokkal jobban, mint az egyébképen tulsúlyban levő feketefenyő.

Árvizkárak és erdősítési kérdések.

Irta: *Nagy Károly* m. kir. főerdőtanácsos.

Az 1910. évben Krassószörény vármegyében, az 1912. és 1913. évben pedig hazánk nagy részében több ízben fellépett rendkívüli nagy árvizek nemcsak az erdészek, hanem ez árvizek indító okait kutató más egyének figyelmét is fokozottabb mértékben felkeltették a hazánk számos vidékén elkövetett erdőpusztítások s ezekkel kapcsolatban az erdősítési kérdések iránt.

Alkalmam volt ez erdőpusztításokat, valamint az árvizrongálá-

*) *Kiss Ferenc*: Az alföldi homokterületek erdősítésénél követendő újabb eljárások. Erd. Lapok. 1913. 7. füzet.